

Székely irodalmárok Egerben — Csata Béla és neje, Irénke

Nagy L. Éva beszélgetése Csatáné Bartha Irénkével

Nemsokára az ötvenedik házassági évfordulóját ünnepli ez a kedves nyugdíjas pár. Ez már önmagában egy csodálatos esemény, ám ők nem csak a házasságban, de a hivatásukban, a művészetben is mindig kéz a kézben, azonos úton jártak és járnak ma is. Humán beállítottságú művészelkeek.

— Irénkém, meséj magatokról, a családi háttérről, amely mindkettőtöket szinte azonos pályára terelgetett!

— A Kis-Küküllő mente hajdan legszebb gyöngyszemeként számon tartott községben, Makfalván születtem. Ma öt másik kis székely falu: Székelyabod, Szolokma, Atosfalva, Csókfalva, Szentistván községközpontja. Több mint 500 éves település, híven őrzi Dózsa György, Wesselényi, az 1848-as forradalom és szabadságharc haladó hagyományait. Szüleim kevés földön gazdálkodó iparos emberek voltak, nagy gondot fordítottak négy gyermekük nevelésére, taníttatá-

sára. Legkisebb gyermekként sok szeretettel neveltek. A család, iskoláim, a „tüzes szívkohók”, a falu, a bölcsőhely sok szeretettel, erős akaratú, szorgalommal, tudásvágygal és őszinte istenhittel tarisználtak fel útravalóul egész életemre.

Férjem a hegyekkel ölelt Gyergyói-medence festői településén, Gyergyócsomafalván született, sokgyermekes családban. Korán elvesztette édesapját, korán vált nagykorúvá. Iskoláit, az egyetemet is kiváló eredménnyel (piros diplomával) végezte, közben a vakációkban és szabadidejében munkát vállalt, hogy kiadásait fedezni tudja. Szorgalmát, kitartását, erős akaratát, hitét őseitől örökölte. Mindig erős támasza volt családjának. Legkisebb testvérét is ő iskoláztatta.

**A Csata Béla által alapított gimnázium előtt Korondon
a Magyar Nyelv emlékének állított térplasztika áll**

— *Mikor és hogyan találtatok egymásra?*

— 1964-ben végeztem az egyetemet. Tanári kinevezésemet Korondra kaptam, az akkor frissen alakult Korondi Líceumba (Gimnázium), ahol Csata Béla volt a gimnázium igazgatója. Tizenegy friss diplomás tanártársammal együtt érkeztem ebbe a festői tájon, a Hargita aljában található fazekasközpontba, jókedvű, szorgalmas, szívós, hagyományőrző székelyek lakta nagyközségbe.

Itt szövődött köztünk az a szép barátság, amely szerelemmé, majd házassággá nemesedett. Első gyermekünk is itt született 1965-ben. Ebben a mozgalmas, színes élményekkel telített környezetben a tanítás mellett mindketten sokrétű társadalmi és kulturális tevékenységet is folytattunk. Színdarabok, fonóestek, nőegyleti munka, Béla a Községi Tanács vezetőségi tagja volt... Aktívan bekapcsolódtunk a község szellemi, kulturális és társadalmi életébe. Korond után közeledni akartunk férjem szülőfalujához.

Áthelyezéssel mindketten állást kaptunk Gyergyóalfaluban, az ottani gimnáziumban. Időközben Béla beiratkozott francia szakra. Álmunk a nagyváros lett,

ahonnan tanulmányait is könnyebben folytathatta. Így kértük áthelyezésünket, és pályázattal meg is kaptuk a lehetőséget, hogy Szatmárnémetibe kerüljünk. De most már különböző iskolákba (addig mindketten ugyanabban az iskolában tanítottunk). Ő a Zene- és Képzőművészeti Gimnáziumban, én egyik autószerelő szakközépiskolában tanítottam. Szatmárnémetiben éltünk negyed századot, és itt töltöttük el az ifjúságunkat. Lányunk is itt született. Mindkettőnk sok siker és sokféle szép emlék fűz ehhez a városhoz.

Csak 1994-ben — miután lányunk elvégezte a tanítóképzőt Győrben az Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolán, és a román tanügyi hatóságok az ott szerzett diplomáját nem ismerték el, állást nem biztosítottak számára — döntöttünk az áttelepülés mellett. Nem bántuk meg. Egerben telepedtünk le, ahol férjem az Eszterházy Károly Főiskola szakvezető tanáraként a 4. sz. Gyakorló Iskolában tanított nyugdíjazásáig, én pedig a Lenkey János Honvéd Gimnáziumban a nyugdíjazásomig.

**Csatané Bartha Irénke könyvbemutatója szülőfalujában,
Makfalván a református templomban**

— *A férjed a munka mellett tolmácsolt és idegenvezetői munkát is végzett...*

— A tanítás mellett férjem a tolmácskodást, fordítást, idegenvezetést már az 1970-es években elkezdte. Turistacsoportokat szervezett külföldre. Szatmárnémeti Idegenforgalmi Irodájának külső munkatársa lett, több nyelvet tud anyanyelvi szinten (francia, orosz, román). Sok csoportnak volt idegenvezetője, tolmácsa, de külföldről érkező csoportokat is kalauzolt felkérésre belföldi turisztikai útvonalon, megmutatva a hazai kulturális, idegenforgalmi értékeket, objektumokat. Ma is sok megkeresést kap erre a tevékenységre. Nagy élmény volt számomra, hogy 2000-ben elkísérhettem férjemet Párizsba a Francia Tanárok Világkongresszusára. Ezt az utat férjem jutalmul kapta, mivel tanítványa az országos francia nyelvi versenyen első helyen végzett.

— *Úgy tudom, a párod még szinkrontolmács is volt nemzetközi fórumokon.*

— A szinkrontolmácsolás nagyon jó nyelvismeretet, figyelem-összpontosítást, gyors reagáló képességet, beleélést, koncentrációt, fegyelmet követel. Ezekre a szinkrontolmácsolásokra leginkább külföldön került sor, de előfordult hazai helyszíneken is (a moszkvai olimpián 1980-ban; a Posta és Távközlési Hálózat Nemzetközi Konferenciáján Brüsszelben; az egri régizene együttesnek, a Muzica Aulica fellépésén a Ritka Zene fesztiválján Clermont Ferrandban, Franciaországban; Eger testvérvárosában, Mâcon-ban szervezett Asztali örömök fesztiválján egri borászokkal; a Fogászok Nemzetközi Konferenciáján Siófokon; a Rádióamatőrök Nemzetközi Találkozóján Galyatetőn).

A szerző kiránduláson az erdélyi, festői szépségű fürdőhelyen, Szovátán

— *A magyartanári végzettségnek nem feltétlen a velejárója, hogy a tanárnő verseket is tudjon írni. Mikor éreztél késztetést arra, hogy gondolataidat versbe szedd?*

— Már gyermekkoromban is próbálkoztam versírással. Egyik március 8-án, nőnap rendezvényen 10 évesen saját versemet adtam elő nagy nyilvánosság előtt a Községi Kultúrotthonban és iskolai ünnepségen is. Az irodalom mindig a kedvenc tantárgyam volt, a magyartanáraim is kiválóak voltak. Ők „fertőztek meg” az irodalom szeretetével, biztattak, irányítottak a pályaválasztásra is. Az egyetemen egy évig stilsztikát tanultunk, rengeteg verset, novellát elemeztünk stilsztikailag, alapos ismeretekkel vértettek fel tanáraink, amiért nagyon hálás vagyok. Már ott, akkor Kolozsváron jártunk nagyszerű, nagy tudású professzoraink vezette irodalmi körbe, ahol a fiatal tehetségek felolvasták írásaikat, ezeket elemeztük, bírálhattuk. De középiskolában is az Önképzőkör lelkes tagja voltam.

Első komolyabb verseim Édesanyám elvesztésekor, 35 éves koromban keletkeztek. Utána évekig folklórral, néprajzgyűjtéssel foglalkoztam. 1978-ban jelent meg első közös antológiánk is ebben a témában: Szatmári népballadák címmel. Ez a lázas gyűjtőmunka és az eredmény a román nacionalista falurombolás ördögi ámokfutásának utolsó, 24. órájában történt, amikor még ezeket a népi kincseket 24 magyartanár kollégámmal összegyűjthettük a Szamosháton, a Tövisháton, a Túr és a Körösök vidékén, ahol hajdan Móricz Zsigmond is gyűjtött néprajzi anyagot. Áttelepülésünk után, de főleg nyugdíjazásomtól kezdve sorra jelennek meg versköteteim, eddig öt. De újabb három kiadásra és természetesen szponzorokra vár!

Könyvbemutató Kibéden. A szerzőt Mátyus Ilona, a Hagyományörző Csoport vezető tanára mutatja be az olvasóknak

— *Tudom, hogy versfordításokkal is foglalkoztok. Ki milyen nyelvből fordít?*

— A férjem franciából, oroszról és románból fordít magyarra, és magyarból ezekre a nyelvekre. Főleg szakfordításokat készít jogi, borászati, környezetvédelmi, turisztikai területen. Például az Egert bemutató CD francia nyelvű szövegét, a Tisza-tói ököcentrum leporellóját fordította.

Irodalmi fordításai közül megemlítem az Agota Kristof magyar származású svájci író L'Anaphabète (ÉD. Zoe 2004) regénye alapján a *J'écris* (Írok) című színdarab lefordítását. A darabot egy brüsszeli színtársulat bemutatta Egerben. A fordítás alapján a férjem által készített füzetecske segítette a magyar közönséget a francia nyelven bemutatott darab megértésében. 1995-ben lefordította Jean Claude Amiot francia zeneszerző *Jeu de fol amour* (Játékos szerelem) című gyermekoperáját, amelyet a szerző vezényletével sikeresen mutattak be Egerben. Ezzel a darabbal országos díjat is nyertek.

Én oroszból és ukránból verseket fordítok. Leginkább a karácsonyi ünnepkörből és klasszikusoktól, főleg az orosz líra két nagyasszonyától fordítottam: Anna Ahmatovától és Cvetajevától. De sokat fordítottam a kazár származású kortárs költőnőtől, Tamila Garmastól, akivel egy közös kötetben jelentünk meg: Nefelejcsék, Mezőkövesd, 2014.

Csatáné Bartha Irénke Somoskő várában férjével

— *Most, hogy nyugdíjasok vagytok, még több időt szenteltek a művészet oltáránál? Mi ez: szenvedély, hobbi, időtöltés?*

— A művészetek Isten adományai. Megszépítik életünket, finomítják a lelkeket, oázist jelentenek ebben a tülekedő, egyre inkább elidegenedő, elsivárosodó, anyagi, pénzéhes világunkban. Kodály írta: „Uram! Engedd, hogy társaid legyünk az alkotásban. Megértsük és megszépítsük a Te kezéd munkáját.” Valóban közel kerültünk a művészetek világához, de talán az a festői környezet: a sajátos színek, ízek, illatok, mozdulatok, arcok, az erdélyi táj, az a csodálatos, édeni varázslat, ahol felnőttünk, mind-mind hozzájárult lelkünk fogékonyságának alakulásához, a csodák befogadására alkalmassá tett.

Nekem a versírás szenvedélyemmé vált, de gyógymód, pihentető kikapcsolódás, gondúzó álmodozás és szókimondó fegyver is egyben. Szinte naponta írok verseket, vagy átírom, átrendezem, kettőből lesz egy harmadik. Javítgatom, szépítek a már megírtakat az igényesség jegyében.

Férjem fordít, idegenvezetői feladatokat lát el és tanít. Még most is tanít Egerben, az OXFORD Nyelviskolában. Diákokat, felnőtteket készít fel nyelvvizsgára francia és orosz nyelvből. Mindezt még mindig töretlen lelkesedéssel, hozzáéréssel és nagy szakmai szeretettel teszi.

Könyvbemutató Gyöngyösön Dr. Fülöp Lajossal,
az ELTE nyugalmazott professzorával

— *Tagjai vagytok valamelyik irodalmi vagy művészeti társaságnak?*

— Több irodalmi, művészeti társaságnak is tagjai vagyunk: a Sütő András Baráti Társaságnak, a Heves Megyei Magyar Irodalomtörténeti Társaság Szépirói Tagozatának vagyok vezetője, a Dsida Jenő Baráti Társaságnak mindkettőn, a Csongrádi Faludy György Irodalmi Társaságnak, a Lenkey-s Bajtársi Egyesületnek férjemmel együtt, és ezen kívül több irodalmi-közéleti alapítványnak is: a Bodor Péter Alapítványnak, a Wes-selényi Miklós Alapítványnak, a Borsos Miklós Művészetéért Alapítványnak.

Könyvbemutató a Bródy Sándor Könyvtárban Egerben

A fotón balról jobbra:

Sata Árpád az egrri Gárdonyi Géza Színház színművésze,
Csatáné Bartha Irénke költő, Dr. Fülöp Lajos nyelvész, folklorista, költő,
Bodó Boglárka Rita könyvtáros, Dr. CS. Varga István irodalomtörténész,
a Heves Megyei MIT elnöke, Cseh Károly költő, műfordító

— *Milyen kulturális élet folyik Egerben? Kérlek, mutasd be nekünk a Kálvin Házat!*

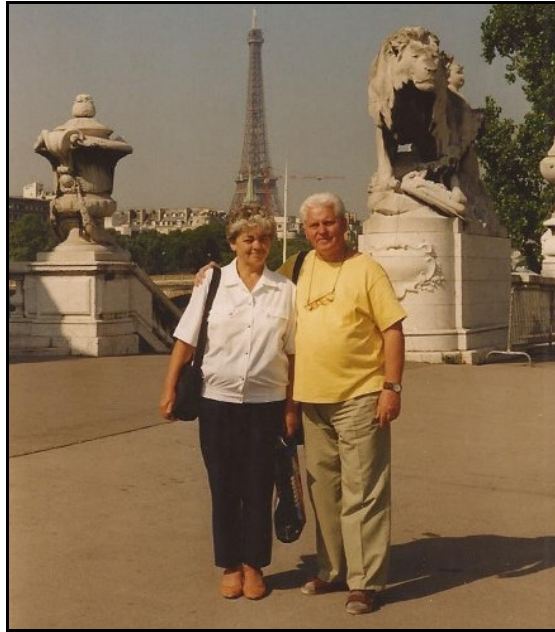
— Eger nem csak a turizmusáról híres, de elsősorban kulturális központ. Gazdag a színházi élete, kulturális, sportélete, sok a középiskolája, van főiskolája, Sportuszodája, termálfürdője, törökfürdője, Vármúzeuma. A kulturális élet több helyszínen zajlik: Gárdonyi Géza Színház, Bartakovics Béla Községi Ház, Bródy Sándor Könyvtár, Idegen Nyelvi Könyvtár, Eszterházy Károly Főiskola Könyvtára, Kálvin Ház, Gyermek és Ifjúsági Szabadidős Központ, Vármúzeum, Gárdonyi Szülőház, a Kepes Ház, a Líceum kápolnája és még sorolhatnám.

A Kálvin Ház már a korábbi években is kulturális, zenei, irodalmi rendezvényeknek adott helyet. Ebben a barátságos, meghitt, szakrális környezetben léphettek fel könyvbemutatókkal írók, költők, a Farkas Ferenc Zeneiskola és a Főiskola Zenetanszékének ének tanszakos növendékei, versmondó színészek, ahol a falakról tehetséges képzőművészek vagy éppen naiv festők képei mosolyognak ránk.

Székelyudvarhelyen Szejkézfürdőn az Erdélyi Gondolat könyvstandja előtt.
 Találkozás az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó igazgatójával és
 az Erdélyi Toll főszerkesztőjével, Beke Sándor költővel
A fotón balról jobbra: Fehér Mária, dr. Fülöp Lajos,
 Beke Sándor, Csatané Bartha Irénke és Csata Béla

Évfordulók, ünnepi megemlékezések, könyvbemutatók, tudományos konferenciák, előadás sorozatok, író-olvasó találkozók, helytörténeti séták, vetítéssel egybekötött előadások, várséták, Végvári vigasságok rendezvényei, gyermeknapi rendezvények, fesztiválok, hangversenyek és versmondó versenyek, bábelőadások, kórustalálkozók és egyéb kulturális rendezvények színesítik a kultúrára vágyók életét. Ezek leginkább ingyenesek, ahol minden korosztály kedvére válogathat érdeklődésének megfelelően a jobbnál jobb programokból. Ezeknek a rendezvényeknek gyakori visszatérő vendégei vagyunk férjemmel együtt. Talán ez az életforma is egyike lehet a hosszú élet titkainak?

Csatáné Bartha Irénke férjével Párizsban 2000-ben

— *Milyen könyveket közöltetek idáig?*

— Eddig megjelent köteteim: 2008-ban jelent meg az *Otthonízű szavak* 2011-ben jubileumi kötetem, a *Gyökerek éneke*, 2012-ben gyermekversek kötetem, *Csillagörző csodaerdő*, 2014-ben *Vissza a forráshoz*, az 50. házassági évfordulónkra. Kiadásra készen állnak: *Kereszthordozók*, *Virág nyíljon, fény nevesse* gyermekversek, *Örömágak, örömfények* a négy évszokról. Ezen kívül megjelenek antológiákban, folyóiratokban, periodikákban, irodalmi pályázatokon: *Agria*, *A vers*, *Alföldi paletta*, *Hegyhimmusz*, *Erdélyi Toll*, *Hazanéző*, *Tűzhegy*, *Végvár*, *Erdőszentgyörgyi Figyelő*, *Maksfalvi Tekintő*, *Múzsza*, *Klárások*, *Bükkvínfest* — *Bogácsi Bordalok Gyűjteménye*, *Szárnyaló szavak*. De megjelentem Pusztai János regénytrilógiájában, az *Öregedés* címűben is több versemmel. (Talán ez is egyik módja a halhatatlanságnak?)

A Faludy György csongrádi irodalmi pályázaton (nemzetközi kitekintésű irodalmi pályázat volt) vers kategóriában Arany fokozat II. díjával tüntettek ki 2011-ben. Szerepeltem

a Marosvásárhelyi Rádióban, az Eger Tv-ben, a Katolikus Rádióban Egerben, és gyakorta szerepelek lakóhelyemen az Ostoros TV-ben. Számos író- és olvasótalálkozót, könyvbe-mutatót, rendhagyó irodalomórát is tartottunk iskolákban, nyugdíjas klubokban, Uránia Filmszínházban, Wass Albert maratonon, több hazai és külföldi városban: Eger, Gyöngyös, Miskolc, Nyíregyháza, Verőce (kétszer is), Recsk, Karcag (több alkalommal is), Budapest, Kolozsvár, Szatmárnémeti, Marosvásárhely, Barót, Erdőszentgyörgy (több alkalommal), Gyergyó, Gyergyócsomafalva, Szováta, Korond, Kibéd, Makfalva, Gyergyószerháza, Székelyderzs.

Ezek a találkozók nem elsősorban rólam szóltak, leginkább a költészet erejéről, szépségről, hitről, jóságról, igazi értékekről, a magyar kultúráról, az ősi hagyományokról, a tiszta forrásokról. Útjaimon nagy segítők voltak: irodalomtörténészek, a kedves, biztató nyelvészprofesszor, dr. Fülöp Lajos, férjem menedzselése: Ő volt útjaink szervezője, mindenben segítők, biztatók. Bábszínészek, énekesek és versmondók emelték az előadások, a költői estek színvonalát, és a hallgatóság, aki odafigyelt minden szavamra, odafigyelt és megszívelte a versek üzenetét. Úgy hiszem: érdemes volt ezért dolgozni, és érdemes folytatni a munkát!

Együtt Erdélyben, Székelyföldön

— *Iréнке, milyen álmaitok vannak még, amelyeket szeretnétek valóra váltani?*

— Legfőbb vágyunk: jó egészségben még együtt élni emberséges emberek közt sokáig. Sokat utazgatni, sok szép tájat, érdekes embereket megismerni, sok boldog és hasznos élménnyel gazdagodni, sok-sok szeretetet adni és kapni.

— *Nagyon szépen köszönöm a beszélgetést! Annak reményében búcsúzom, hogy a nyár folyamán ezt Kecskeméten folytathatjuk. Addig is kívánunk nektek erőt, egészséget, töretlen alkotókedvet. És ne csak az aranylakodalmat, de még a gyémántot is éljétek meg szeretetben, békeességben együtt, egymásért, egymással. A Teremtő legyen veletek!*